

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

44

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-23-0

2003 11 10

9395458

BRNO 2003

280, -

PŘEHLED VÝZKUMŮ 44

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabrno.cz
Odpovědný redaktor:	doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del Maschio
Na titulním listě:	Středověký hrádek Vratěnin, okr. Znojmo. Foto: Miroslav Bálek
Tisk:	Bekros
Náklad:	350 ks

© 2003 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

také z cihel. Nalezený keramický materiál pochází výhradně z 13. a 16.-17. století.

Hana Dehnerová, Richard Zatloukal, SPÚ v Olomouci

Resumé

Uničov (Bez. Olomouc), Haškova Gasse Bnr. 216. Mittelalter. Stadt. Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

VELKÁ BÍTEŠ (okr. Žďár nad Sázavou)

Masarykovo náměstí 4, parcela č. 163/164/2. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Lokalita se nachází v jihovýchodní části historického jádra města Velká Bíteš, v jižní frontě náměstí blíže jihovýchodního kouta. Jde o mírně od severu k jihu klesající terén směrem k linii již nedochované městské hradby. Podloží tvoří sprašová návěj spočívající na horninách českého krystalinika (povrch terénu náměstí 480 m n. m.).

Záchraný archeologický výzkum byl vyvolán záměrem výstavby polyfunkčního objektu. Majitel odmítl uzavřít navrženou smlouvu o provedení záchraného archeologického výzkumu a za blahovolného přihlížení státní správy prováděl rozsáhlé zemní práce. Vzhledem k důležitosti lokality v historickém jádru Velké Bíteše se společnost Archaia Brno na základě žádosti Archeologického ústavu AV ČR v Brně a ústní dohody s investorem rozhodla dokumentovat alespoň v minimálním rozsahu narušené archeologické situace. V té době se již v zadní části staveniště stavěla nadzemní část obdélného traktu, evidentně po vyhloubení zářezu do svážného terénu. V přední, tedy severní části parcely při náměstí již byly vyhloubeny dva výkopy pro základové pasy (01, 02), zbývalo jen dokončit spojovací výkopy mezi nimi v západní části plochy. Terénní část výzkumu se převážně omezila na očištění a dokumentaci řezů v již vyhloubených jamách, částečně byly souběžně s těžbou zemním strojem preparovány zásypy výkopů 505 a 506 ve spojovacích pasech 03, 04 a v západní části pasu 01.

Ve východní části pasu 01 byl dokumentován řez P3, který pod navážkovými vrstvami 108 a 109 ze 16. století zachytil výkopy 502 a 508. Jejich vzájemný vztah se nepodařilo vzhledem k poloze řezu jednoznačně osvětlit. Spodní uhlíkatá vrstva jámy 508 poskytla soubor keramiky, obsahující jak pozdně hradištní, tak i slídnatou „kolonizační“ složku. Podle brněnských analogií tedy lze uvažovat o druhé třetině, případně i druhé polovině 13. stol. Výkop 502 měl stupňovité dno s relativně plochou a takřka vodorovnou západní částí; dna snížená východní partie nebylo dosaženo. Východní část objektu byla porušena recentním výkopem v šířce 2 m, dále již nepokračovala. Nálezy z vrstev 115-117 mají výlučně pozdně hradištní ráz a lze je klást do 1. poloviny 13. století, střední vrstva zásypu 113 měla ráz vypálené mazanice drtě. V souběžném výkopu 02 byl zhruba ve stejné úrovni dokumentován profil P1 s výkopem 500, s velkou pravděpodobností totožným s výkopem 502. Jeho západní část měla v řezu mírně svážný stupeň, zhruba odpovídající vodorovné části souběžné jámy 502, a přecházela do výrazně zahloubené partie s nepravidelnými šikmými stěnami. Na obou okrajích objektu o šířce 5,70 m se nacházely sloupové jámy (503, 504). Západní 503 dosahovala hloubky 54 cm, východní více než 60 cm, dna nebylo dosaženo.

Mazanice z 121 zde tvořila spíše horní část zásypu. Ze zásypu se nepodařilo získat nálezy. Je možné, že výkop 500-502 tvořil součást obytné stavby, charakter profilu však nedovoluje jednoznačnou interpretaci.

V západní části byly pod novodobými navážkami zkoumány zahloubeniny 505, 506, 507, 510, v řezech P2 a P4, jakož i ve zmíněných průkopech. Bohužel podmínky výzkumu nedovolily zcela objasnit podobu těchto útvarů; nejspíše jde o jeden rozsáhlý výkop nepravidelného charakteru. Ze spodní zásypové vrstvy 126 jámy 506, ale i z vrstvy 134 výkopu 505 se podařilo získat značné množství keramiky v drtivě většině pozdně hradištního charakteru; novou složku reprezentuje část ploché poklice a patrně odlomená nožka pánve (?). Zánik objektu je třeba klást do 1. poloviny 13. století. Ne zcela jasný je vztah popsáných výkopů, zde konkrétně č. 507 k jámě 501, jejíž žlutošedý zásyp je překryt tmavými uloženinami typickými pro výplň podstatné části ostatních jam. Její dno nebylo zjištěno, nelze vyloučit, že i tento výkop je jen spodní částí objektu 505-506-507 na jeho jižním okraji.

Na zkoumané ploše nebyly zjištěny středověké vrstvy mimo výkopy, nicméně vzhledem ke koncentraci zahloubených objektů lze konstatovat, že zde bylo zjištěno intenzivní osídlení ze samého počátku středověkého osídlení v 1. polovině 13. století. Zmíněné jámy v neznámém rozsahu přesahovaly historickou linii zástavby při náměstí. Nepochybně lze na základě nálezů mazanice uvažovat o přítomnosti dřevohliněné zástavby.

Rudolf Procházka, Archaia Brno, o.p.s.

Prameny:

Procházka, R. 2002: Velká Bíteš – Masarykovo náměstí 4, terénní dokumentace z akce č. A75/2002 uložená v archivu Archaia Brno, o.p.s.

Résumé

Velká Bíteš (Bez. Žďár nad Sázavou). Masaryk's Platz 4. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Es wurden wenigstens drei Gruben aus der Gründungszeit der Stadt, d.h. aus der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts, dokumentiert.

VELKÉ MEZIRÍČÍ (okr. Žďár nad Sázavou)

Hornoměstská 420, parc.č. 741, 742. Novověk. Sídlištní aktivita. Záchraný výzkum.

V souvislosti se stavbou „Pizzeria – bowling“ ve Velkém Meziríčí – Hornoměstská 420, na parc. č. 741 a 742 byl proveden 13. 9. 2002 na předmětné stavbě záchraný archeologický výzkum. Provedla ho Archaia Brno, o.p.s.

Středověká osada vznikla (snad již ve 12. století) na soutoku Oslavy a Balinky. Od této polohy se odvíjí název Meziríčí, který se později (od roku 1729) ustálil na Velké Meziríčí. Těsně údolím Meziríčské kotliny předurčilo protáhlý tvar půdorysu osady a pozdějšího města. To se uzavřelo do hradeb, které byly dokončeny ve 14. století. K městu se však dále přidružovala jednotlivá předměstí. V našem konkrétním případě jde o tzv. Horní město, známé od roku 1387. Nejblíže přístup do města tu byl prostřednictvím Horní (Hornoměstské) brány, která stávala na konci dnešní Radnické ulice. V bouřlivých dobách na počátku 15. století zůstalo město věrno husitství.